

розрахунку величини ризику, вводяться міри ризику. При цьому відмічається така цікава деталь – вперше до цієї проблеми привернув увагу італійський чернець Лука Пачолі у своїй книзі «Summa de Arithmetica» лише у 1494 році, який до того ж заклав основи сучасного бухгалтерського обліку. Тому дана важлива проблема вперше була поставлена економістом.

А важливим кроком до створення міри ризику було використання поняття «стандартне відхилення, або середнє квадратичне відхилення, сигма», яке зараз використовується для розрахунку величини, імовірності ризику. Це вперше зробив Карл Пірсон в 1894 році.

Третій етап пов'язаний з використанням визначених мір ризику в основному в економіці.

Висновок. Автор доповіді вважає, що виділення ризик-інженерії в окремий вид ризик-менеджменту сприятиме спеціалізації і професіоналізації управління витратами в умовах ризиків, а значить й суттєвому підвищенню його ефективності.

Література:

1. Бабайлов, В., & Курденко, О. (2022). Від ризик-менеджменту до ризик-економіки. *Економіка та суспільство*. № 46. URL :<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-46>.
2. Бортнікова Є.В. Історія походження та сутність понять «ризик», «ризик-менеджмент» та «операційні ризики». *Ефективна економіка*. 2012. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/> (дата звернення 11.03.2023)

УДК 303.42 (075.8)

МЕТОДОЛОГІЯ ЯК ОСОБЛИВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ДОСЛІДЖЕННЯ

*Бабайлов В.К., к.е.н., доцент,
super_super-kod@ukr.net*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Немає особливої потреби доводити, що методологія найважливіше явище і відповідне поняття сучасної теорії і практики будь-якого дослідження у будь-якої сфері. Тому зараз методології приділяється значна увага дослідників як найважливішому засобу вирішення проблем дослідження.

Однак досвід практики дослідження привів автора даній доповіді до необхідності звернути увагу на те, що методологія є не тільки

засобом вирішення проблеми, не тільки засобом отримання результату дослідження – вона й сама є результатом дослідження. Й цей результат (понад основним) є особливим.

Визначення, розкриття його особливості, відмінності від основного результату дослідження і стало *метою* даній доповіді.

Для її досягнення автор вважав за необхідне повторити, нагадати основні уявлення про методологію.

Методологія – це одне з трьох головних, ключових, основних, найважливіших понять будь-якого дослідження; в її основі знаходяться методики [1].

Методики – це безпосередні конкретні неречові, знаннєві засоби отримання нових знань про рішення проблеми. Й що важливе – це засоби конкретного прояву методу, в основі якого лежать аналіз синтез. Методика – це аналіз і синтез у конкретній сфері. Прикладом найбільш розповсюджених методик є: економічний аналіз і синтез; математичний аналіз і синтез; хімічний аналіз і синтез тощо [1].

Як доведено в [2] *метод* (сутність) – це загальне правило організації вирішення проблеми. Тому метод один, так як загальне не може бути навіть в двох варіантах.

Методологія тісно пов'язана саме й перш за все з методиками і методом. Методологія – це упорядкований склад і послідовність використання методик дослідження.

Й слідує звернути особливу увагу на те, що вона не існує до проведення самого дослідження. Звичайно, склад і послідовність окремих методик може плануватиме ще до проведення дослідження.

Так, у будь-якому дослідженні обов'язкове використовуються: методика огляд літературних джерел (ОЛД); поняття, як важливіші методики; в економічному дослідженні заздалегідь може бути запланована методика економічного аналізу і синтезу.

Але остаточно, повністю методологія формується, створюється суб'єктом дослідження тільки у самому процесі дослідження і тільки у випадку вирішення основної проблеми.

Причому, саме методологія і визначає основний результат дослідження. Тому формування, розробка методології є важливіша задача будь-якого дослідження.

А вирішення цієї задачі фактичне стає окремим, особливим, найважливішим результатом дослідження. Саме без цього результату не може бути досягнутий і основний результат.

Даний висновок не вступає у протиріччя з існуванням особливих методологій – методологій фундаментального дослідження. До них відносяться: ідея, гіпотеза, концепція, теорія, основна теорія, наука. Їх місце, роль і особливість наочно визначається у відомій моделі фундаментального дослідження, яка вперше розроблена у [3]. У таблиці 1 представлений оновлений варіант вказаної моделі.

Таблиця 1 – Модель фундаментального дослідження самої методології

Фундаментальні методології	Методики і результати їх застосування		
	Визначення об'єкта	Визначення проблеми	Методика вирішення проблеми
	Об'єкт	Проблема	Результат вирішення проблеми
Ідея	Методологія	<i>Невідомість</i> зв'язку методології з методиками	Інтуїція
			<i>залежність</i> (якісний зв'язок методології з організацією методики економічного аналізу, наприклад). «Методологія пов'язана з організацією методики економічного аналізу»
Гіпотеза	Залежність	<i>Невідомість</i> кількісної залежності	Логіка дискретних фактів
			<i>Закономірність</i> (Дискретна якісна і кількісна зв'язок)
Концепція	Закономірність	<i>Невідомість</i> суцільний залежності	Логіка докази, розрахунку
			<i>закон</i> (Доведена, розрахована суцільна закономірність): «Методологія - це організація методики економічного аналізу»
Теорія	Закон	Закон, не апробований іншими законами	Взаємна апробація
			<i>Закон</i> (Апробований іншими законами методології).
Основна теорія	Закони всі	Відсутність узагальнення окремих законів	Узагальнення окремих законів методології
			<i>Основний закон</i> «Методологія - це організація будь-яких методик»
Наука методологія	Основний закон	Основний закон, не апробований Часом	Апробація Часом Основного закону
			<i>Парадигми</i> методології як стратегії переважної поведінки всього людства в сфері методології.

Тому остаточний висновок такий: будь-яке дослідження реалізується тільки тоді, коли отримані два результати: допоміжний,

як розроблена методологія, і основний, як досягнута мета дослідження.

Література:

1. Бабайлов В.К. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Харків: ФОП Бровін О.В. 2019. 150 с.
2. Бабайлов В.К. Теорія методу: моногр. Харків: ХНАДУ. 2011. 232 с.
3. Бабайлов В.К. Модель розробки парадигм: найважливіші властивості. *Новий колегіум*. 2016. № 3. С.48-53.

УДК: 65.011.3:658; 330.131.7

ЕТАПИ РОЗВИТКУ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ РИЗИКУ

*Бабайлов В.К., к.е.н., доцент,
super_super-kod@ukr.net*

*Шершенюк О.М., к.е.н., доцент,
sheralyona@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Як свідчить огляд літературних джерел у теорії й практиці управління в умовах ризиків досі не існує чіткого визначення його етапів.

Найбільш сучасне уявлення про етапи розвитку управління в умовах ризиків встановлене зовсім недавно у [1].

Однак, при цьому автори залишаються у полоні традиційного помилкового стереотипу, помилкового уявлення про можливість управління ризиками.

Автори доповіді вважають, що поняття «управління ризиками» помилкове, що людина управляє не ризиками, не зменшує, не купує і не продає ризики; ризики незалежні, об'єктивні явища, до того ж вони не мають вартості, щоб їх обмінювати. Людина має тільки одну, але важливу можливість – можливість управляти втратами в умовах ризиків.

Тому, перш за все, необхідне на замість помилкового терміну «управління ризиками» використовувати термін і поняття «ризик-управління» (Р-У), як управління не ризиками, а управління втратами людини в умовах ризиків.

Ця новітність має безпосереднє відношення до теми даної доповіді. Справа в тому, що попередні класифікації етапів використовують саме словосполучення «управління ризиками», яке у дійсності не існує; а тому вести розмову про те, що не існує – взагалі